

Instrumenti osiguranja otplate kredita

Svaki kreditor u postupku odobravanja kredita u manjoj ili većoj mjeri koristi instrumente obezbjeđenja otplate kredita. Ovisno od procjene kreditnog kapaciteta podnosioca zahtjeva za kredit kreditor, između ostalog, utvrđuje i rizičnost njegove otplate i prema toj procjeni utvrđuje i sredstva osiguranja njegove naplate. Koja sredstva osiguranja će se zahtijevati, zavisi u velikoj mjeri i od radnog statusa podnosioca zahtjeva za kredit, njegovog trenutnog kreditnog zaduženja, kao i od njegove kreditne istorije, koja je evidentirana u Centralnom registru kredita. Instrumenti osiguranja mogu biti vrlo različiti. Ipak, u praksama koje koriste kreditori na ovim prostorima, najčešće se kao instrumenti osiguranja koriste:

- Sudužnik
- Žirant
- Mjениčni dužnik
- Mjениčni avalista
- Založni dužnik
- Izjava o saglasnosti-zapljeni plate/Administrativna zabrana

Gore navedeni instrumenti osiguranja se najčešće koriste na način da se kombinuje više njih istovremeno.

U tekstu koji slijedi bit će navedene najvažnije obaveze i prava osoba, koje garantuju za urednu otplatu kredita na osnovu svakog od navedenih instrumenata osiguranja.

Sudužnik

Ukoliko ste se ugovorom u pisanoj formi obavezali kreditoru u svojstvu sudužnika, da ćete ispuniti valjanu i dospjelu obavezu glavnog dužnika, **vaša odgovornost je jednaka obavezama glavnog dužnika** i na jednak način odgovarate sve obaveze po osnovu ugovora o kreditu. Sa druge strane, imate i jednaka prava kao glavni dužnik.

Kao sudužnik imate teži položaj u odnosu na žiranta, jer odgovarate za naplatu svih potraživanja kreditora jednako (solidarno) kao i glavni dužnik. Osim toga nemate zaštitu kao žirant po osnovu Zakona o zaštiti jemca u FBiH ova zaštita je uspostavljena samo za žirante na teritoriji Federacije BiH). Kreditori najčešće zahtijevaju sudjelovanje sudužnika u ugovornom odnosu kada glavni dužnik ne posjeduje minimalni kreditni kapacitet koji se traži za zahtijevani iznos kredita. Obzirom na stepen naprijed opisane odgovornosti sudužnika, u pravilu bi to trebale biti osobe iz zajedničkog domaćinstva, roditelji, supružnici ili poslovni partneri, mada postoje i drugačije prakse.

U interesu sudužnika je da dostavi kreditoru sve informacije o glavnom dužniku (npr. promjena poslodavca, promjena prebivališta, gubitak posla i slično), a kako bi sebi olakšao eventualni postupak naplate duga putem instrumenata osiguranja.

Žirant

Ukoliko ugovor o kreditu potpišete kao žirant, ovlašćujete kreditora da u slučaju da se ne namiri od glavnog dužnika (iscrpi sva sredstva prinudnog izvršenja protiv glavnog dužnika), može radi naplate duga iz osnovnog ugovora o kreditu tražiti naplatu od vas kao žiranta u skladu sa odredbama iz Zakona o

zaštiti jemca u FBiH. Važno je napomenuti da postupak naplate protiv glavnog dužnika može biti dugotrajan. Sudski postupci traju po nekoliko godina i pravosnažne sudske odluke u nekim slučajevima ne mogu se izvršiti uslijed nedostatka predmeta i sredstva izvršenja. Sve to vas, kao žiranta dovodi u nepovoljan položaj, obzirom da se kroz taj period, potraživanje kreditora znatno uvećava za zatezne kamate i troškove postupka. Ukoliko uz ugovor o kreditu kao žirant potpišete i mjenicu obaveza kreditora je da zatraži naplatu od vas kao žiranta tek kad iscrpi sve mogućnosti naplate od glavnog dužnika u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti žiranata FBiH (samo za žirante sa područja FBiH).

Po izdatoj mjenici preuzimate rizik da ostanete bez cjelokupne svoje imovine, uključujući i novčana primanja.

Iz naprijed navedenih razloga sa kreditorom ugovorite da vas redovno izvještava o kašnjenju i preduzetim mjerama u naplati protiv glavnog dužnika i ostalih učesnika u kreditnom odnosu.

Važno je napomenuti i da ukoliko platite dospjelu obavezu za glavnog dužnika, imate pravo zahtijevati povrat tog iznosa od glavnog dužnika i ostalih žiranata (ukoliko u konkretnom ugovoru ima više žiranata) putem tzv. regresne tužbe.

Ukoliko kao žirant platite cjelokupnu obavezu za glavnog dužnika, po sili zakona to potraživanje sa svim sporednim pravima i garancijama prelaze na vas kao žiranta i možete zahtijevati od kreditora sve garancije koje su date kao osiguranje od strane glavnog dužnika, kako bi ste u daljem postupku naplate osigurali bržu i efikasniju naplatu obaveze koju ste platili za glavnog dužnika.

Zatražite potvrdu od kreditora da ste u potpunosti ili djelimično otplatili dug za glavnog dužnika. Njegova obaveza je da vam izda takvu potvrdu bez naknade.

Od posebne je važnosti da trebate osigurati da vaši kontakt podaci, adrese i brojevi telefona, koje ste dali prilikom potpisivanja ugovora o kreditu budu ažurni, kako bi ste pravovremeno bili informisani o eventualnom kašnjenju glavnog dužnika.

Mjenični dužnik

Mjenica je pismena isprava kojom ste se kao njen izdavalac obavezali ispuniti obavezu u iznosu koji kreditor označi na dan dospijeca mjenice kao njen zakoniti imalac.

Potpisom na mjenici se stvara samostalan mjenično-pravni odnos između vas kao mjeničnog dužnika i kreditora, na osnovu ugovora o kreditu kao pravnog posla za koji je ta mjenica izdata. Neizvjesnost je veća ukoliko ste izdali bjanko mjenicu sa mjeničnim ovlaštenjem kojim ste ovlastili kreditora da na dan dospijeca popuni iznos vaših obaveza i podnese mjenicu na naplatu. U tom slučaju vi prilikom izdavanja mjenice ne znate svoje obaveze niti za koji iznos će vas teretiti kreditor na dan dospijeca. Stoga zahtijevajte od kreditora da potpišete ugovor kojim ćete biti upoznati sa sadržajem i svim pravima i obavezama koje proističu iz ugovornog odnosa. Preporuka je da ne potpisujete samostalno mjenicu bez ugovora u kojem imate svojstvo žiranta iz razloga što se samo tada na vas mogu primijeniti odredbe Zakona o zaštiti žiranata.

Po izdatoj mjenici odgovarate cjelokupnom svojom imovinom i kreditor u postupku izvršenja može tražiti namirenje iz sve vaše pokretne i nepokretne imovine imovine uključujući i novčana primanja.

Mjениčni avalista

Ukoliko ste donijeli odluku da izdate mjenicu u svrhu osiguranja naplate kredita, zatražite od kreditora da mjenica prvo bude potpisana od glavnog dužnika na mjestu trasata, a nakon njegovog potpisa možete se na mjestu avaliste potpisati i time preuzeti obavezu za mjениčnog dužnika.

Avalista odgovara jednako kao i glavni dužnik i kreditor se može odmah vama obratiti za naplatu svog potraživanja.

Kao mjениčni avalista stičete pravo ako isplatite mjениčnu svotu za dužnika da se prema pravu na regres namirite od svih onih za koje ste jemčili uključujući i druge avaliste koji su stavili svoj potpis na istoj mjenici.

Po izdatoj mjenici odgovarate cjelokupnom svojom imovinom i kreditor u postupku izvršenja može tražiti namirenje iz sve vaše pokretne i nepokretne imovine imovine uključujući i novčana primanja.

Založni dužnik

Za razliku od naprijed navedenih instrumenata osiguranja, založni dužnik svojim potpisom na ugovoru o zalogu (hipoteka, založno pravo na pokretnim stvarima) preuzima samo rizik da u slučaju da glavni dužnik ne plaća svoje obaveze, kreditor može naplatiti svoje potraživanje samo iz založene imovine, odnosno samo iz imovine koja je dobrovoljno data u zalog. Založni dužnik, osim glavnog dužnika, može biti i neka druga osoba.

Kao založni dužnik preuzimate rizik da u slučaju neurednog izmirenja obaveza od strane glavnog dužnika ostanete bez imovine koju ste dobrovoljno dali u zalog. Preporuka je da prije nego što donesete odluku da nekome budete založni dužnik prethodno ugovorite adekvatno osiguranje od glavnog dužnika koje će vam omogućiti da pokrijete svoje troškove budete li morali platiti njegove obaveze u postupku izvršenja nad vašom imovinom

Izjava o saglasnosti-zapljeni plate/Administrativna zabrana

Bilo da ste se ugovorom obavezali kao glavni dužnik, sudužnik ili žirant, kreditor može od vas tražiti da kod vašeg poslodavca ovjerite rješenje o administrativnoj zabrani i kod nadležnog opštinskog ili nekog drugog javnog organa ovjerite saglasnost da se radi naplate potraživanja po osnovu ugovora o kreditu zapljene vaša plata ili neko drugo stalno novčano primanje, osim u dijelu u kojem je to primanje izuzeto od izvršenja. Za učesnike u kreditnom odnosu koji su zaposleni kreditori redovno zahtijevaju ovu vrstu osiguranja, bez obzira na druge instrumente osiguranja koje kreditor zahtijeva.

Ovako izdata saglasnost proizvodi pravno dejstvo odmah po dospijeću obaveze i prema zakonskom redoslijedu namirenja iz ugovornog odnosa. ***Kreditor može bez prethodnog sudskog postupka zatražiti obustavu plate od vašeg poslodavca.***